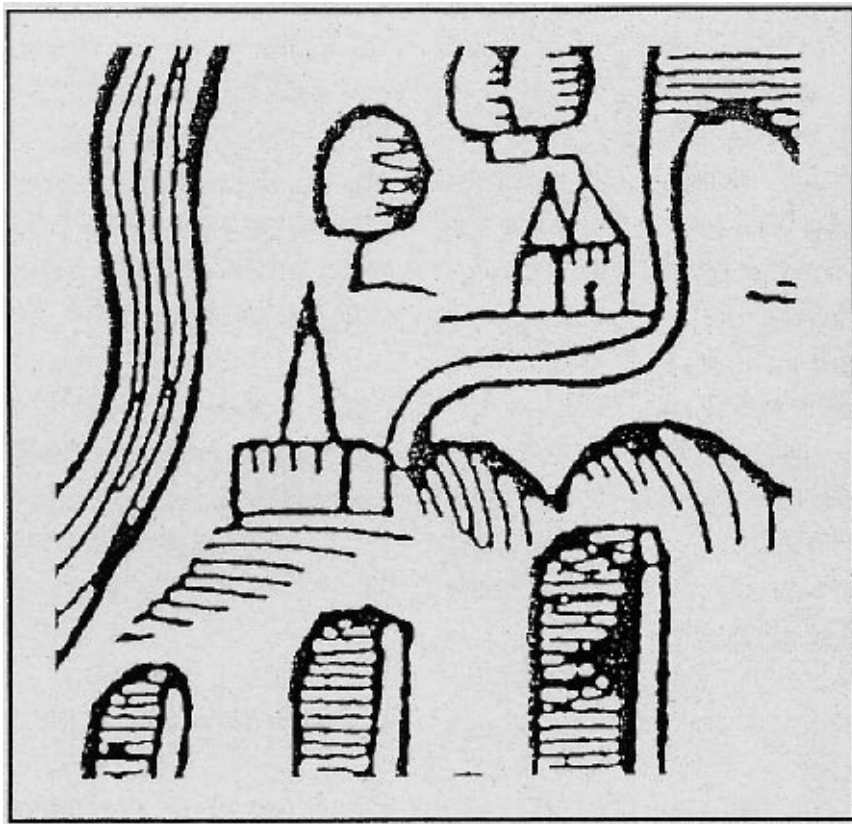

Arkeologen

Nyhetsbrev från Institutionen för arkeologi
Göteborgs Universitet

Årg. 1 Nr. 4 Augusti 1995

Ur innehållet:

Institutionens första sommarkurs
Kalendarium doktorandseminarium
Skandalen i Glozel och den vetenskapliga auktoriteten

Arkeologen

Innehåll Nr. 3-95

Nyhetsbrevet Arkeologen utges av Institutionen för arkeologi vid Göteborgs Universitet. Arkeologen utkommer med sex nummer per år (3 nr. per termin) och har som uppgift att spegla den västsvenska arkeologiska verksamheten.

Adress:
Göteborgs Universitet
Institutionen för arkeologi
Box 2133
S-403 13 Göteborg
Tel: 031/7734614
Fax: 031/138030
ISSN 1400-4879

Ansvarig utgivare:
Kristian Kristiansen

Redaktör detta nummer:
Håkan Karlsson

Manusstopp:
Nr. 5-6/95. 15/11. Utgivning 30/11
Nr. 1/96. 15/1. Utgivning 30/1
Nr. 2/96. 15/3. Utgivning 30/3

Omslagsbilden är en detalj av en bild hämtad ur Olaus Magnus "*Historia om de nordiska folken*"

Från redaktionen... 3

På tal om vetenskaplig auktoritet...! Av Ola W. Jensen...4

Rapport från "Ancient DNA III". Av Per Persson...14

Rapport från institutionens första sommarkurs. Av Anders Strinnholm...18

Professionaliseringen av yrket borde fortsätta -Ett kåseri om arbetsmiljö, personalpolitik och samarbete. Av Åsa Gillberg...19

Replik från den icke-kommunikativa arkeologin. Av Bengt Westergaard...21

Akademikerpraktik, på gott eller ont? Av Mats Sundin & Anna Thal...24

Kalendarium doktorandseminarium...26

Konferenser, symposier, föredrag...28

Stipendier...30

Meddelanden...31

Adresser till anställd personal på institutionen för arkeologi...32

Från redaktionen

Detta fjärde nummer av "Arkeologen" är klart påverkat av de arkeologiska arbetsstrukturerna. Detta såtillvida att arkeologer, oavsett arkeologisk verksamhetsfär, tenderar att försvinna från sina ordinarie uppehållsorter under sommaren. Som redaktör för en publikation av "Arkeologens" karaktär blir det kort sagt svårare att få tag på personer vilka är villiga att bidra med inlägg. Detta till trots så utkommer nummer 4 som planerat.

Vissa rubrikteman som var inaktuella under sommaren återkommer i detta nummer. T. ex. kalendariumet för doktorandseminariet. Liksom i nummer 3 har stort utrymme ställts till förfogande för debatt, synpunkter, referat och recensioner. Dessa inlägg färgas i det föreliggande numret till viss del av den arkeologiska arbetscykeln. Detta då en del av synpunkterna berör fältarkeologiska temata.

Nästa nummer (5-6) vilket utkommer den 30/11 är ett dubbelnummer. Inför detta, liksom inför kommande nummer, efterlyses (som vanligt) material från de övriga arkeologiska institutionerna i västsverige. Behovet av upprepandet av dessa fraser kan tyckas vara ett utslag för ett passivt redaktörskap och för en situation där man inte tillräckligt aktivt "går ut" och jagar skribenter etc. Det bör därför betonas att "Arkeologen" med sina nuvarande strukturella och ekonomiska förutsättningar baseras på ett mer passivt redaktörskap. Detta är dock inte odelat negativt då denna policy uppmuntrar till aktivitet hos läsaren. Detta samtidigt som en ständig värdemätare erhålles vad gäller efterfrågan och behov av den föreliggande publikationen. Det bör därför återigen betonas att det inkomna materialet avgör "Arkeologens" form, innehåll och dess existens.

På tal om vetenskaplig auktoritet...!

Av Ola W. Jensen

Har du någonsin hört talas om "Skandalen i Glozel"? Själv kom jag först helt nyligen i kontakt med denna mycket bisarra historia när jag i ett antikvariat hittade en liten bok med titeln; "Skandalen i Glozel. En arkeologiens Dreyfusaffär?". I denna artikel tänkte jag använda denna historia som språngbräda och fallstudie för att diskutera lite kring hur arkeologin som disciplin med vidhängande kunskapsfält är konstruerad och hur våra sociala och vetenskapliga gränser fungerar mot den utomdisciplinära världen. Jag kommer därför in på ämnen som; diskurs, tolkningsföretade, "det arkeologiska samhället", och vad som händer när dessa sociala och vetenskapliga revir börjar ifrågasättas.

Jag tänker inte hålla er på sträckbänken utan bjuder er direkt in i handlingen i Glozelaaffären.

Glozelaaffären

Glozel är en liten by inte långt från Vichy i sydöstra Frankrike. En marsdag 1924 fann bondsonen Emile Fradin när han arbetade på en av gårdens ägor en rad underliga föremål av ben, sten och keramik. En lärarinna i trakten fick reda på fyndet och föreslog för traktens hembygdskommitté att man skulle utföra grävningar på fyndplatsen. Familjen Fradin begärde emellertid för detta en mindre summa pengar vilket resulterade i att kommittén bordlade ärendet eftersom de fann det för dyrt.

En läkare vid namn A. Morlet fick så

småningom nys om saken. Morlet som vid sidan av sitt läkaryrke var en hängiven amatörarkeolog blev genast intresserad och begav sig iväg för att besöka den lilla byn Glozel och familjen Fradin. Resultatet av denna resa blev att han av familjen helt sonika hyrde den aktuella åkern för en tid av nio år för att personligen kunna skotta fram de upphetsande fynden.

På många av benföremålen, som bl a. utgjordes av redskap som harpuner, fanns dessutom utsnidade och ingraverade djurmotiv men i vissa fall även bilder föreställande människor. Först trodde Morlet att materialet härrörde från neolitisk tid. Men när han på vissa av dem fann avbildade renar drog han slutsatsen att han hade att göra med ett material från paleolitikum, närmare bestämt ifrån Magdalenien perioden.

Allt kunde nu vara frid och fröjd och en relativ enkel slutsats kunde bli dragen om det inte hade varit för ett par detaljer. Fyndet bestod nu inte bara utav benföremål utan även av figurer och tavlor gjorda av lera. På både leraföremålen och benföremålen fanns det kryptiska inskriptioner, tecken av olika slag ingraverade. Morlet var vid det här laget övertygad om att han hade hittat den hittills äldsta kända skriften. Två år efter det att bondsonen Emile först funnit föremålen med de märkvärdiga tecknen lade Morlet fram sina resultat med vidhängande teori.

"Detta försatte honom omedelbart i konflikt med den hävdvunna vetenskapliga

uppfattningen, enligt vilken magdalienernas avkomlingar hade fortsatt det primitiva livet med en kultur i förfall till dess att längre hunna folk som utvecklats i öster hade kommit med nytt ljus till de barbariska vildarna i väster. Fynden i Glozel motsade denna knäsatta teori; om den stora grottkonsten hade försvunnit hade konstnärernas ättlingar åtminstone visat stor kulturell vitalitet genom att uppfinna något som av allt att döma tyckts vara ett skriftspråk." (Söderman 1967:28)

Omedelbart reagerade alltså den arkeologiska eliten och en mycket långdragen strid kunde ta sin början. En lång rad uppsatser och andra skrifter avlöste varandra och Glozelaffären blev diskuterad runt om i världen och ett av de hetaste stoffen inom tidningsvärlden. En del kritiker ville hävda att föremålen var förfälskade av Emile själv, medans andra kritiserade Morlet för att inte utfört sina grävningar på ett omsorgsfullt och vetenskapligt sätt. En annan läkare som också han var arkeologiskt intresserad yrkade till åklagarmyndigheterna att någon i familjen Fradin måste vara en bedragare. Detta ledde så småningom till att polisen utförde en husrannsakan hos familjen Fradin där man beslagtogs delar av fyndmaterialet. Detta skickades sedan till E. Bayle som fick i uppdrag att i sitt polislaboratorium analysera materialet. Man fick dock vänta i ett år på hans utlåtande och under tiden "*...var vetenskapsmännens lidelser och allmänhetens intresse på kokpunkten.*" (ibid.:30).

Det hela gick även så långt att under tiden man väntade på Bayles svar så utsåg det Internationella Antropologiska Institutet en vetenskaplig kommission vars upp-

gift var att verifiera eller falsifiera Morlets teorier. Kriminaltekniska laboratoriet i Lyon fick i uppdrag att skicka en av sina medarbetare. Som en av delegationens medlemmar sändes därför svensken Harry Söderman som vid denna tid jobbade som kriminolog på det aktuella laboratoriet. Andra delegationsmedlemmar var högdjur från discipliner som arkeologi, geologi, paleontologi, etc. Södermans uppgift var att "*...dra upp riktlinjer för de försiktighetsåtgärder som skulle göra vår undersökning immun mot senare framförd kritik.*" (ibid.:43). I detta arbete var det även Södermans idé som föll i bäst jord angående hur man skulle kunna utläsa ifall fyndmaterialet var ditplanterat eller var autentiskt gamla: "*Jag förstod genast att om vi hittade något under våra vertikala grävningar skulle det vara lätt att fastställa om föremålet hade lagts dit nyligen eller ej.*" (ibid.:45). Det fyndförande lagret täcktes nämligen av ett ca. tre decimeter tjockt matjordslager varför det skulle vara möjligt att upptäcka recentare störningar.

Södermans försiktighetsåtgärder var nära nog nitiska. På nätterna strödde han ut gips kring grävningssytan för att avslöja eventuella brottslingar. På en av lerplattorna hittade han även fingeravtryck. Dessa lät han sedan jämföra med familjen Fradins men även med Morlets fingeravtryck. Dessutom hade han med sig ett par handbojor som kanske skulle komma väl till pass vid eventuellt gripande, men pistolen lämnade han hemma eftersom "*...arkeologer är inte kända för att skjuta eller göra våldsamt motstånd mot polis.*" (ibid.:36).

Kommitténs utlåtande blev att fynden var in situ och därför inte ditlagda i modern tid. Antiglozelianerna ville naturligtvis inte

tro på detta och fortsatte obekymrat att skriva artiklar som vände sig mot Morlets tes och inväntade istället resultatet från Bayle i Paris. Efter ett år kom så äntligen hans utlåtande om materialet. Enligt honom så fanns det vissa indicier på att materialet var från modern tid. Bland annat så hittade han på en av lerplattorna en bomullstråd som var impregnerad med anilinfärg och på en annan fann han en potatisgrodd som bevarats tack vare att leran inte blivit bränd utan enbart soltorkad.

Antiglozelianerna vädrade naturligtvis morgonluft medan proglozelianernas motargument var att familjen Fradin inte hade fått vara närvarande när polisen beslagtogs materialet. Dessutom hade fynden tillsammans stoppats ned i en låda utan vidare försiktighetsåtgärder. Vissa menade även att Emile kanske hade spätt på sin samling med egna alster varför just dessa visade på modernare inslag.

Som en sammanfattning av Bayles resultat och den allmänna reaktionen på hela denna, i våra ögon, mycket märkliga historia skrev "New International Yearbook 1928" att "*Häri genom blev Glozelfynden en svindel och som sådan en av de mest berömda i historien.*" (ur Söderman 1967 sid.48). Hela affären verkar sedan falla i glömska vilket förstärktes av ett världskrig. Ett kvartssekel senare blev emellertid Söderman kontaktad av Morlet som undrade om hans teori skulle kunna få upprättelse med hjälp av den nyligen introducerade C-14 metoden. Emellertid så kunde denna inte bevisa ifall de dubiösa tecknen och benföremålen var samtidigt producerade.

Jag skulle kunna sluta här och reducera ned denna historia och dess intrig till en tragikomisk och kanske lite annorlunda

anekdot inom arkeologin. Men frågan är ju om detta enbart har med arkeologin som disciplin att göra eftersom en stor del av rollinehavarna inte betraktas som "arkeologer" i vår bemärkelse, utan som vanliga medborgare med en stor fallenhet för det förgångna vars lustar blir tillfredsställda enbart på deras fritid.

Frågan som osökt uppenbarar sig är varför denna amatörarkeolog stötte på ett sånt kompakt motstånd från, främst, den akademiska världen när han lade fram sin hypotes i offentliga sammanhang. Varför ville ingen arkeolog efter kommitténs utlåtande testa teorin via nya utgrävningar? Hur kom det sig att självaste den franska statsmakten efteråt förbjöd vidare utgrävningar om inte tillstånd gavs? För att åtminstone kunna få en glimt av varför detta förhållande uppstod tänkte jag på följande rader diskutera hur *den arkeologiska diskursen*, som i detta sammanhang är en väsentlig faktor, är beskaffad och fungerar. Dessutom kommer jag in på förhållandet mellan den vetenskapliga och den mer offentliga världen.

Arkeologins diskurs

Arkeologin har under de senaste femton åren som bekant genomgått en smärre metamorfos. De som tidigare såg sig sakta men säkert glida fram på kunskapens väg upptäckte plötsligt att de var inne på en flerfilig väg med en rad avfartsvägar mot för dem oförståeliga mål. Vad man med denna ombyggnad av arkeologins infrastruktur ville påvisa var bl. a. att det var dags att vakna från oskyldighetens törnsasömn och inse att vi som forskare inte enbart sitter och skapar en säker "fortid för vår framtid" utan även ingår som viktiga hantlangare i vårt samhälles

konstruktionsbygge. Myten om forskningens värderingsfrihet, objektivitet och politiska obundenhet började sakta men säkert dekonstrueras. Kunskap ses alltså inte längre som värdeneutral utan som en produkt av sin samtida sociopolitiska kontext (se ex. Tilley 1989).

Att våra tolkningar av förhistorien egentligen bara speglade vårt eget samhälles värderingsfält och att vi både legitimerade och reproducerade rådande sociala och politiska förhållanden, blev för många alltså allt mer uppenbart. Men inte nog med att vår förståelsehorisont var begränsad inom vårt samhälles värderingsfält. Vi blev även varse att det inom forskarsamhället som sådant också finns särskilda begränsningar för kunskapens utformning. Denna bygger på normer och regler för hur kunskapsmodeller skall, får och kan konstrueras inom disciplinen.

Arkeologin som disciplin formas genom sin *diskurs*. I Foucaults tappning innebär denna: "...en regelstyrd framställning av utsagor, begrepp, teser och teorier som sammantagna utgör en artikulerad föreställning om någonting." (Lindgren 1991:325). Enligt Foucault existerar denna genom den "diskursiva praktiken" som exempelvis kan vara det speciella sätt som vetenskaperna uttrycker och framställer kunskapen om sina studieobjekt på. Det är via denna diskurs som exempelvis den arkeologiska disciplinen konstitueras, dvs. formar och skapar sina interna spelregler för vad som anses vara väsentliga teorier, problem, metoder. etc. Denna determinerar alltså, implicit och oftast omedvetet, vilka teorier som inom forskarfältet skall få representera den officiella och allmänt vedertagna bilden av vad som är sant och där-

med objektivt. Att följa de rådande reglerna för hur en god vetenskap skall bedrivas och hur dess resultat skall framföras är väsentliga strategier för att bemötas som trovärdig. Följer man inte den uppsatta och officiella diskursen riskerar man att falla ur och bli sidosatt p.g.a. att vissa uttalanden betraktas som "...*judged as not worthy of comment.*" (Hodder & Shanks 1995:25). Objektivitet är därför en intersubjektiv konvention och därmed en social konstruktion vilket gör att "...*subjective is simply the form that the objective takes.*" (ibid.:11).

Tänk på vad du skriver!

Men hur formas och reproduceras då den vetenskapliga diskursen om vi nu inte ser den dominerande forskningen som ett naturligt urval som av självklarhet står vishetens stjärna närmast, utan snarast som en social konvention och därmed en konstruktion? En viktig faktor i detta arbete är *narrationen*. Väsentligt i vetenskapliga sammanhang är naturligtvis att förmedla och sammanställa de forskningsresultat man når fram till. Eftersom forskaren måste konkretisera och sammanföra/-fatta de idéer och tankar som denna har blir han/hon samtidigt en berättare - författare (liksom jag i denna stund). Det är med dessa presenterade resultat och via integrationer, verbala men främst skriftliga, som den arkeologiska diskussionen förs. Denna formar och konstituerar samtidigt den arkeologiska diskursen.

När det gäller frågan om varför man förmedlar sina resultat och åsikter är det naturligtvis för att man vill dela med sig av sina idéer och/eller för att skapa önskade reaktioner av olika slag. Det finns en implicit önskan om att bli bemött som trovärdig

inom den vetenskapliga diskussionen. Vem vill inte det? Många postmodernister ser just till författarskapets betydelse, främst strategin vid framställningen av den vetenskapliga texten (Alvesson & Sköldberg 1994:250).

Med tanke på den stora mängd material som forskaren ofta besitter och de många val som denne ställs inför vid sitt arbete "...innebär att det är tämligen uppenbart att den empiriska verkligheten inte på något sätt entydigt bestämmer den text som slutligen avrapporterar "forskningsresultatet"". (ibid.). Forskningen, tolkningar och dess framställningar görs ofta utifrån ett omedvetet val av språk, metaforer och perspektiv vilket medför ett speciellt sätt att sätta ihop en text med hjälp av vokabulär, retorik, osv. Textsammanfattningen, som skall förmedla resultatet, ses inte längre som en avgränsad del av arbetet utan som den kanske mest väsentliga eftersom det är denna som främst formar ämnets diskurs. Framställningsformen som används inom forskningsdisciplinen, som ofta är starkt formaliserad, "...totaliserar förståelsen, skapar auktoritet och legitimitet åt ett visst försök att ange sanningen eller den goda tolkningen." "(ibid:252).

Vem bestämmer vad och varför?

Utöver de presenterade motsättningarna gentemot en objektiv samhällsbeskrivning menar antropologen Clifford Geertz att etnografiska texter (kan även läsas som arkeologiska) styrs och konstrueras, och därmed inte är objektiva, p.g.a. att de bestäms; 1) *kontextuellt* - de är avhängiga en viss social miljö 2) *retoriskt* - särskilda framställningssätt påverkar innehållet 3) *institutionellt* - framställningen

stys av disciplinen och målgruppen 4) *politiskt* - vem som helst får inte uttala sig om kulturella förhållanden, och slutligen 5) *historiskt* - de fyra punkterna ändrar sig över tid. Den postmoderna tolkningen betonar därmed den fiktiva och politiska dimensionen i tolknings- och framställningsarbetet. Man förkastar därför möjligheten om att framställa en social verklighet på ett neutralt och avbildande sätt (Alvesson & Sköldberg 1994:252). Valen man gör vid framställningen av sin tolkning bestäms alltså av värderingar och intressen. Denna inställning delar de med Frankfurtskolan med J. Habermas i spetsen.

För att tolkningar skall kunna få sannings-/objektivitetsstämpeln är dessa dessutom och kanske framförallt beroende av vilket teoretiskt perspektiv de betraktas ur. Oftast blir det de så kallade "stora berättelserna", dvs. de totalitära mytliknande teorierna som ligger närmast vårt samhälles värderingsfält som bildar essensen för arkeologins diskurs. Ett ifrågasättande av den rådande ordningen skapar naturligtvis osäkerhet och bemöts ofta med en stor oförståelse och finner därför inte någon plats inom den erkända forskarvärlden. Detta var som bekant vad som hände när den postprocessuella arkeologin gjorde entré.

Sammanfattningsvis kan vi hittills konstatera att det inom forskarsamhället finns en lång rad implicita och ofta omedvetna normer och regler för hur man skall tolka och formulera sig för att bli betraktad som trovärdig och därmed objektiv. Dessa formaliserade tolkningar och språkbruk är för den oinvigde mycket svårt att översätta till "normalspråk" vilket ofta innebär ett utestängande av allmänheten från den disciplinära världen.

Det arkeologiska samhället

- Vårt samhälle är som bekant starkt specialiserat. Inom snart sagt alla områden som vi finner väsentliga finns det en grupp specialister vars uppgift är att försöka avtäckta dess natur. Dessa grupper har en tendens att skapa mycket fasta sociala revir vars tolkningar gentemot omvärlden i princip betraktas som odiskutabla. Forskningen blir på detta sett tyvärr allt för ofta ett självändamål för den esoteriska gruppen vars legitimitet förespråkar tolkningsföreträde gentemot yttervärlden. Vem som helst kan inte lägga fram en tolkning som finner gehör inom olika discipliner, och därmed heller inte ute hos våra övriga samhällsmedlemmar. Jag som arkeolog skulle stöta på ett minst lika stort motstånd som Morlet ifall jag som exempelvis en "amatörläkare" skulle lägga fram en teori om läkekonsten. Dessa specialister som vårt samhälle har skapat, alltså även du och jag, har vi lärt oss att lita och lyssna på. Detta är en social konvention och för oss därför naturligt.

Vi arkeologer utgör en sådan specialistgrupp och som ett samhällsfenomen är arkeologi en social konstruktion. Med andra ord är även vi arkeologer samhällsprodukter. Jag talar naturligtvis inte om robotar eller cyborgs utan av kollektiva tankeexperiment. Alla samhällen skapar inom sig sociala kategorier och grupper (se Keesing 1975:10). Vi arkeologer är en social kategori. Det väsentliga i detta sammanhang är att identiteter hela tiden skapas och att när de väl skapats att det hela tiden sker en förhandling för att påvisa sin betydelse och existens. Det är därför vi bygger upp definitioner för vad som är och inte är, vilket innebär att man ställer upp kriterier för

vilka som skall inne- respektive uteslutas.

Människor som ägnar sig åt arkeologi och som i förgångna tider sysselsatte sig med liknande aktiviteter är oräkneliga till antalet och de flesta har och kommer aldrig att mötas personligen och i undantagsfall enbart via den litterära världen. Trots detta känner vi alltså en form av samhörighet över tid och rum (j.m.f B. Andersens "Imagined Communities" 1983). När vi exempelvis läser en arkeologisk text känner vi snabbt igen oss och som tillhörande denna utvalda grupp. Något som därför är väsentligt för olika discipliner, som jag ser det, är därför att markera dessa sociala revir.

Alla kan inte ha rätt?

Och det här vi skall blicka tillbaka på fallet Glozel. Där försökte icke invigda i den franska arkeologin att lägga fram en teori. Ett kompakt motstånd formerades snabbt vars effektivitet och styrka, som representanter för förhistoriens enda rättmätiga uttolkare, ledde ända in i domstolssalarna. Jag vill bara inflika att det i detta sammanhanget är helt ointressant vem som hade "rätt" eller "fel". (På senare tid har man återkommit till denna lokal och bl. a. gjort thermoluminiscens dateringar vilket inte oväntat visade på dateringar plus, minus ett par århundraden runt Kristi födelse). Vad som här är av intresse är att icke-specialister inom ett område lade fram en tolkning vars innehåll fick dem att formligen springa in i en vägg av auktoritet.

Det finns ju som bekant en rad liknande fall i modernare tid och dessutom på närmare håll. Vem kommer inte ihåg Dag Stålsjöes diskussioner och program om "Svea Rikes Vagga"! Hans teser väckte ju som bekant en storm av protester från den

”disciplinerade världen”. Det gick även så långt att han blev fälld i radionämnden för att som man menade ha framfört osanningar om var Sveriges vagga en gång stått. Detta är kan man säga en form av informellt domslut, klart i klass med Glozel fallet. Hade Peter Sawyer sagt samma sak hade det troligtvis inte blivit en reaktion som ens kommer i närheten av den som skapades kring Stålsjös uttalanden.

Det måste här även nämnas att i boken ”Skandalen i Glozel” ingår fyra stycken författare. Ingen av dessa har mig veterligen en arkeologisk utbildning. Exempelvis ingår amatörarkeologen Harry Klein som där får lägga fram sin proglozelianska tolkning. Vad kan nu detta bero på? Kanske, vilket givetvis är en vild gissning, litar de helt enkelt inte på specialistsamhället i denna fråga eftersom huvudrollsinnehavaren själv, Morlet, såpass kraftigt fick känna på deras disciplinerade vrede.

Om någon försöker infiltrera med alternativa tolkningar formeras alltså ett försvar som effektivt slår ifrån. Det finns två metoder att tillgå vid detta försvar. Antingen tystar man ihjäl inkräktaren eller så bombarderar man denne med mothypoteser och förklarar samtidigt denne som ”ovetenskaplig” och fråntar därmed han/hennes tolkningsanspråk. I rättvisans namn måste jag inflika att det finns många exempel på goda samarbeten mellan fackutbildade arkeologer och amatörarkeologer vilket ju är mycket positivt. Men vad vi måste vara medvetna om är att det inte är vilka aktörer från amatorsidan som helst som slängs in i eldstriden gentemot specialisterna. Morlet var vid sidan av sitt läkaryrke en känd amatörarkeolog som vid ett flertal tillfällen publicerat sig. Dag Stålsjö var ju som be-

kant journalist med en mediaarsenal bakom sig. Matchen står alltså mellan två auktoritetsläger där den ena trampat in på den andres revir med i mångas ögon kontroversiella tolkningar. Hade det varit "Pettersson" som kommit på en briljant ide så hade den knappast ens nått viskningsstadiet och därmed inte in i "jättarnas sal".

Men vad hade hänt ifall en fackarkeolog hade lagt fram samma eller en liknande teori? Till att börja med så är det knappast troligt att en fackarkeolog överhuvudtaget hade tänkt tanken eftersom han/hon, oftast omedvetet, vet i vilka banor man som arkeolog skall teoritisera i sådana här frågor. En omedveten själv censur hade därför slagit in. Eftersom Morlet inte initierats i det arkeologiska samhället och dess diskurs fanns det heller inte den typ av tankebegränsning eller möjligheter som för en fackarkeolog. Hade mot all förmodan en fackarkeolog tänkt tanken så hade denna troligtvis inte förmått sig att yppa den, eftersom risken att inte bli tagen på allvar hade varit stor. Om han/hon ändå hade lagt fram sin teori så hade naturligtvis en häftig kritik höjts, men denne hade då haft helt andra försvarsmöjligheter eftersom han/hon dels varit beväpnad med en jämlik retorisk arsenal, och dels hade andra kanaler kunnat användas. I värsta fall kunde vederbörande helt enkelt tala inför döva öron och därmed hade idén tonats ned.

Vilka är vi?

Jag vågar nog påstå att forskarvärldens tidigare oftast så fasta revir har börjat naggas i kanten. Om arkeologin inte varit speciellt homogen fram till 80-talet så har den definitivt inte blivit det efteråt. Det postmoderna tänkandet har satt alla de ingrodda

självklarheterna på kant och tillsammans med marxismen har arkeologins politiska natur "avslöjats". Tolkningsföreträdet och sanningsanspråket har kraftigt ifrågasatts vilket satt arkeologernas, främst de positivistiska, auktoritet i gungning samtidigt som tolkningspluralism förespråkas. Ett exempel på detta är den feministiska och gender inriktade arkeologi som växer sig allt starkare.

Men kritiken, vågar jag påstå, känns inte enbart som en inomdisciplinär fråga. Inom samhället över lag verkar det som om den vetenskapliga auktoriteten under senare år har minskat. Allt fler människor ute i vårt samhälle verkar idag på olika sätt syssla med exempelvis förhistoria utan att ta hänsyn till den professionella potentialen. Det ökade intresset för sk. "pseudovetenskaper" och användandet av förhistorien inom alla möjliga sammanhang talar för detta. "*There are signs that groups other than white,...middle class intellectuals want to write their own pasts.*" (Hodder 1984:30).

Dessutom menar H. Soydan (1993) att en disciplins prestige (ofta liktydigt med dess "vetenskaplighet" - och därmed förmåga att kunna presentera mätbara resultat) i princip är beroende av hur avgränsade och väldefinierade dess studieobjekt är och hur pass sofistikerade dess teorier är (sid.10). Exempelvis så är sociologi ett mycket mångfacetterat ämne som ständigt arbetar med att sätta gränser mot andra discipliner, vilket ofta medför historiska reflektioner. Kanske förhåller det sig idag på samma sätt med arkeologin. Tidigare var arkeologins ramar för de flesta ganska givna, även fast "hjälpvetenskaper" länge funnits med i bilden. Idag ifrågasätts de tidigare givna ramarna för vad arkeologi

egentligen är. Nu är det inte längre frågan om att betrakta andra discipliner som rena hjälpvetenskaper. Frågan är inte heller längre enbart om vi skall betrakta oss som en historisk- eller en naturvetenskap. Många nya fält har öppnats och man ser alltmer till filosofi, vetenskapsteori, sociologi, antropologi, historia, etc. etc. Dessutom har ju hela den epistemologiska och ontologiska grunden ställts på sin kant. Vad arkeologin egentligen är, är därför inte längre någon given fråga. Jag tror en del arkeologer därför känner att den arkeologiska identiteten sakta men säkert håller på att upplösas eller att de åtminstone inte ser den så självklar längre.

Historia som identitet

Ett försök att råda bot på denna identitetskris kan exempelvis vara, som för sociologins del, att beskriva dess historia. Etnologen O. Löfgren menar att "*De frågor som ställs på historien speglar existentiella problem i vårt eget samhälle, vilket ställer krav på självreflektion: vad vill vi egentligen med historien?*" (1983:34). Att vi överhuvudtaget vill belysa en svunnen tid är alltså i grund och botten en existentiell fråga. Genom att presentera vissa individer och vad de stod, och står, för inom arkeologin visar man också vad för kriterier som bör finnas för att få kallas "arkeolog" respektive "arkeologi". Dikotomin "vidom" är alltså avgörande för vilka som får och inte får räknas med till den "rätta" arkeologin. Som ett exempel på användandet av arkeologihistoria som revirmarkör kan jag nämna en av Daniels (1981) motiveringar till att skriva arkeologihistoria. Han vill nämligen via historisk reflektion föra fram i ljuset vad han kallar för "false

archaeology” och därigenom bl a. avslöja typ ”...*the chauvinism that lay behind the acceptance of Glouzel in France...*” (sid:11).

Denna osäkerhet om arkeologins vetenskapliga och sociala gränser är därför enligt min bedömning en av orsakerna till att arkeologihistorieskrivningen sedan 80-talet har ökat. Detta kan dessutom ses som ett försök att inför en större publik påvisa bilden av arkeologin som ett framgångsrikt och utvecklande projekt och att därmed försöka ge den status som ”vetenskaplig”, och därför trovärdig. Den andra orsaken till det ökade bakåtblickandet är just den ökade acceptansen för det postmoderna tänkandet och en allt mer kritisk marxism som båda vill vara självreflektiva.

Ett par slutord...

Syftet med denna artikel har varit att resonera lite kring hur forskarsamhället formar sina interna regler och normer för hur man skall bedriva och presentera sin forskning och tolka sina objekt. Förhållandet till det externa samhället blir i.o.m den esoterism som följer ganska komplicerat. Få utomdisciplinära krafter bereds plats för alternativa synpunkter. Men idag verkar allt fler ha funnit en lust i att finnas sina identiteter via historiska reflektioner vilket, om ej kanske i så stor utsträckning, innebär en avauktorisering av forskarsamhället. Detta har inneburit att de disciplinära gränserna inte längre så fasta vilket för många kan upplevas som en mindre identitetskris. Som en reaktion på detta vill även vissa arkeologer reparera sin identitet och legitimera sin auktoritet som specialist med historiens hjälp.

Som avslutning på denna lilla artikel skulle jag vilja citera antropologen Ulf Hannerz mycket tänkvärda ord: ”*Samhällets*

medvetandefördelning återspeglar i viss mån dess arbetsfördelning, och gemensamt klarar vi som sagt av att förfoga över stora mängder av kunskaper och idéer genom att inte alla behöver känna till allt.

Här kan man gå från det kollektiva medvetandets typiska formel till expertist-änkandet ”jag vet att du vet mer än jag om det här”. En begränsad överlappning är i de här fallet allt som behövs, och allt som är önskvärt, för att de sociala kontakterna ska ge önskad utdelning utan smärta. Det som inte delas framstår som specialisering, inte som alternativ” (1983: 68).

Litteratur

- Alvesson, M. & Skoldberg, K. 1994. *Tolkning och reflektion. Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Studentlitteratur. Lund.
- Andersen, B. 1991. *Imagined Communities*. Verso. London
- Daniel, G. 1981. Introduction: The necessity for an historical approach to Archaeology. ur *Toward a History of Archaeology*. ed. Daniel, G. Thames and Hudson. London.
- Hannerz, U. 1983. Delkulturerna och helheten. ur *Kultur och medvetande. En tvärvetenskaplig analys*. red. Hannerz, U., Liljeström, R., Löfgren, O. Akademilitteratur Angered.
- Hodder, I. 1984. Archaeology in 1984. *Antiquity* 58.
- Hodder, I. & Shanks, M. 1995. Processual, postprocessual and interpretive archaeologies. *Interpreting Archaeology: Finding Meaning in the Past*. ed. Hodder, I. mfl. Routledge.
- Keesing, R.M. 1975. *Kin Groups and Social Structure*. Holt, Rinehart and Winston, Orlando.
- Klein, H.S. 1967. En arkeologiens dreyfussaffär. ur *Skandalen i Glouzel. En arkeologiens Dreyfussaffär?*. red. Nyblom, G. Nybloms. Uppsala.

- Lindgren, S-Å. 1993. Michel Foucault och sanningens historia. ur *Moderna samhällsteorier. Traditioner, riktningar, teoretiker.* red. Månson, P. Prisma Stockholm.
- Löfgren, O. 1983. Kulturbygge och kulturkonfrontation. ur *Kultur och medvetande. En tvärvetenskaplig analys.* red. Hannerz, U., Liljeström, R., Löfgren, O. Akademilitteratur Angered.
- Nyblom, G. (red.). 1967. *Skandalen i Glozel. En arkeologiens Dreyfussaffär?.* Nybloms. Uppsala.
- Soydan, H. 1993. *Det sociala arbetets idéhistoria.* Studentlitteratur. Lund.
- Söderman, H. 1967. Glozelaaffären. ur *Skandalen i Glozel. En arkeologiens Dreyfussaffär?.* red. Nyblom, G. Nybloms. Uppsala.
- Tilley, C. 1989. Archaeology as socio-political action in the present. ur *Critical traditions in contemporary archaeology. Essays in the philosophy, history and socio-politics of archaeology.* ed. Pinsky, V., Wylie, A. Cambridge University Press. Cambridge.

Rapport från Ancient DNA III

Per Persson

Bakgrund

För tredje gången samlades entusiasterna för gammalt DNA till konferens nu i somras. Konferensen ägde denna gång rum i Oxford. De två föregående var i Nottingham 1991 och i Washington 1993. Vid mötet i Nottingham 1991 var forskningen kring gammalt DNA en helt ny disciplin. Det var en liten grupp som samlades och endast få av deltagarna hade någon egen erfarenhet av att utvinna DNA ur gammalt material. Det andra mötet i Washington 1993 hade en helt annan karaktär. Antalet deltagare var stort och det fanns ett intresse bland allmänheten genom att filmen om Jurassic Park som var aktuell just då. Många av deltagarna rapporterade om framgångsrika försök och ett par slutförda undersökningar kunde också presenteras. Inom arkeologin var det Erika Hagelbergs undersökning av den äldsta befolkningen i Polynesien och Anne Stones undersökning av de begravda på det förhistoriska Norris Farm-gravfältet utanför Chicago, som var av speciellt intresse. På Washingtonmötet 1993 presenterades också en rad nya idéer på de tekniska och metodiska områdena. På det hela taget var entusiasmen mycket stor och många trodde att vi nu stod inför en revolution i vetenskapen. Stämningen vid Oxford-konferensen var en annan. Antalet bidrag till konferensen var ca 60 vilket var ungefär detsamma som i Washington, men antalet deltagare hade minskat. Vidare visade massmedia inget större intresse för konferen-

sen och det presenterades inga större metodiska nyheter och egentligen inte så mycket nya resultat heller. Den viktigaste orsaken är enligt min uppfattning att metodiken fortfarande är dåligt utvecklad. Det finns flera exempel på laboratorier där man lagt mycket tid och pengar på försök med gammalt DNA utan att få fram några egentliga resultat. Detta samtidigt som det finns laboratorier där undersökningarna tycks fungera bra. Ingen vet idag exakt vari skillnaden består. Många har i varje fall blivit besvikna på att de förväntade spännande resultaten, visat sig svårare att uppnå än man från början trott.

En heterogen disciplin.

Forskningen kring gammalt DNA är inte en tvärvetenskap, då denna term rimligtvis måste beteckna en forskning som angriper en och samma frågeställning utifrån från olika traditioner och med olika metoder. Detta är inte fallet när det gäller forskningen kring gammalt DNA utan här är det istället metoderna som förenar. Dessa är hämtade från molekylärgenetiken. Denna disciplin är en av de mest framgångsrika under de senare årtiondena. Inom denna har man i detalj lyckat reda ut hur arvsanlagen överförs över generationerna. Arvsanlagen bärs upp av DNA-molekylen och metoderna bygger på kemisk manipulation av denna molekyl. Dessa metoder har inneburit en revolution inte bara i den genetisk forskningen, utan

i så gott som alla biologiska ämnen liksom i medicin osh biokemi..

Inom biologin har det sedan lång tid tillbaka funnits ett historiskt intresse. Man har menat att det utifrån graden av likhet mellan olika arter så kan man rekonstruera deras historia. Om två arter är mycket lika kan man härigenom sluta sig till att det inte är så långesedan de utgjorde en och samma art. Genom en noggrann systematik av de nu levande djuren kan man rekonstruera historien. Ett problem med denna forskning var att man utgick från morfologiska drag och detta innebar att det var svårt att bestämma hur stor likheten mellan olika arter är. Med de molekylär-genetiska metoderna kunde man sätta, åtminstone skenbart, exaktare mått på likheten mellan arterna. Kan man dessutom utvinna DNA ur gammalt material kan man komma än längre. Då behöver man inte begränsa sig till arter som lever idag utan även nu helt utdöda arter kan beaktas. Undersökningar av detta slag intar en framskjuten position inom forskningen kring gammalt DNA. En av de mest framgångsrika forskarna inom detta område är Alan Cooper som har lyckat utvinna DNA ur en lång rad utdöda fågelarter från Nya Zeeland och Polynesien. Han var en av deltagarna vid Oxford konferensen och kunde där berätta om nya framgångar i sina undersökningar.

Det presenterades fler undersökningar av denna typ vid konferensen. De av dessa som har största arkeologiskt intresse är de som berör husdjuren. Det presenterades tre projekt som rör nötkreatur, ett som rör får/get och ett som rör husdjur från romerska fynd. Inget av dessa projekt har ännu kommit fram till några resultat.

Rebecca Cann

Introduktionen av molekylär-genetiska metoder fick också betydelse i arkeologin i början av 1980-talet. För det första så kunde man nu närmare bestämma den moderna människans släktskap till andra nu levande apor. Härigenom blev det fastslaget att människan är närmast släkt med schimpansen. Man introducerade också den sk ”molekylära klockan” dvs man menade att förändringarna av arvsanlaqen sker med en jämn hastighet och att man därför kan omvandla graden av likhet mellan olika arter till en datering. På detta sätt kunde man fastställa att schimpansen och den moderna människan hade en gemensam förfäder som levde för 6 miljoner år sedan.

Men de molekylär-genetiska metoderna möjliggör en mycket mer detaljerad jämförelse. Man behöver inte inskränka sig till en jämförelse mellan olika arter utan det går också bra att jämföra individer inom en och samma art. Om man på detta sätt studera hur pass lika individer inom en och samma art är inom och mellan olika delar av artens utbredningsområde, så kan man närmare studera när och var arten har uppkommit och hur den har spritt sig. Sådana undersökningar gjordes på människan för första gången för 10 år sedan. Då publicerade Rebecca Cann den senare så omtvistade uppfattningen om att människans har sitt ursprung i Afrika för drygt 100.000 år sedan.

Rebecca Cann var med på konferensen i Oxford, men hon har nu lämnat det kontroversiella forskningen kring människans ursprung. Hon arbetar på Hawaii och med polynesiens befolkningshistoria. I sitt föredrag uppehöll hon sig mest kring ett

nyligen gjort fynd på Marshall-öarna. Det rörde sig om en drygt 500 år gammal grav. När DNA från benen undersöktes närmare visade det sig att den begravda inte var närmare släkt med dagens polynesier. Personen var istället nära besläktad med Tai-båtfolk i Sydostasien. Utifrån de arkeologiska fynden på Marshall-öarna har man menat att dessa har koloniserats vid minst tre olika tillfällen.

Anglosaxare och andra européer

Ett av de äldsta arkeologiska projekten kring gammalt DNA är ett engelskt projekt som gick ut på att bestämma den anglosaxiska invandringen till England efter romarikets fall. Svårigheterna började redan innan man hann starta med några undersökningar av skelettmaterial från gravar. Man hade nämligen tänkt sig att den äldre befolkningen i England skulle kunna representeras av dagen walesiska befolkning, medan anglosaxarna skulle vara närmare besläktade med befolkningen på södra Jylland och i Schleswig-Holstein. Problemet var att man inte kunde se någon skillnad mellan dessa bägge befolkningar i dagens Europa. Projektet fick därför läggas om och inriktas på en grundforskning kring dagens europeiska befolkning. Martin Richards redogjorde för hur långt man har kommit med dessa undersökningar. I stora drag så kan man säga att det främsta kännetecknet på européerna är deras ringa variation. En grupp går dock att skilja ut omedelbart och det är baskerna. I övrigt passar européerna in i bilden över människans uppkomst i Afrika för drygt 100.000 år sedan. De utgör då en grupp som för 60.000 år sedan avskildes från övriga världens befolkning. Enligt

Richards teori kom denna grupp in i Europa från Mellanöstern i samband med neolitiseringsen och baskerna skulle då motsvara en äldre mesolitisk befolkning som trängts undan av de invandrade bönderna.

Efter mycket sökande har man funnit en genetisk variant som finns bland ungefär 25% av befolkningen i norra Tyskland och Danmark men som inte förekommer i Wales. Denna kan tjäna som just den marker man sökt efter för att kunna bestämma om man i ett arkeologiskt fynd har med en anglosaxisk befolkning att göra. En förutsättning är dock att befolkningen i England under förromersk och romersk tid, verkligen var lik den som idag finns i Wales. Vidare är det bara grupper som kan bestämmas utifrån ett sådant kriterium.

Befolkningsundersökningar utifrån tandemrepeterat DNA

Den vanligaste metoden för identifiering av personer inom rättsmedicin utgår från något som kallas tandemrepeterat DNA. I detta sammanhang skulle det föra allt för långt att gå in på de tekniska detaljerna. Det har av många hävdats att DNA i gammalt material är allt för dåligt bevarat för att sådana undersökningar skall kunna genomföras. Holger Zierdt från Göttingen redogjorde dock för en undersökning han gjort av 270 personer från en medeltida kyrkogård. Av de begravda gick för 45% av de begravda att bestämma vilken variant av en form av tandemrepeterat DNA som de uppvisade. Det förekom ett tiotal olika varianter och om de begravda på kyrkogården betraktas som en befolkning, så kan frekvensen av de olika varianterna jämföras med motsvarande frekvenser i

andra befolkningar. I det aktuella fallet visade det sig att de begravda passade väl in i en sentida mellaneuropeisk befolkning. Detta är en undersökning som inger stort hopp inför framtiden. Till skillnad från de undersökningar som man hittills utfört och som utgått från sk mitokondiellt DNA, så får man vid en undersökning av tandemrepeterat DNA en kontroll av autenticitet. Detta hänger samman med att variationen är mycket större vad gäller tandemrepeterat DNA. Undersöker man en befolkning om ex vis 50 individer så kan man förvänta sig ett 10 tal olika typer. Det är inte rimligt att så många olika typer förekommer om resultat beror på sentida kontamination.

Könsbestämningar

Bernd Hermann som är en välkänd osteolog från Göttingen, hävdade med bestämdhet att det inte längre fanns någon anledning att göra osteologiska könsbestämningar. De har utvecklat en metod för könsbestämningar utifrån gammalt DNA i skelett och denna fungerar i så gott som alla fall. Detta är mycket bättre än vad man kan åstadkomma med osteologiska metoder. Dessa fungerar i bästa fall på 75% av de vuxna och eftersom ofta hälften av de begravda är barn så betyder det i verkligheten bara en könsbestämning av 35% av individerna. Alla är dock inte lika övertygade om att könsbestämningar utifrån gammalt DNA är så förträffligt. Skillnaden mellan män och kvinnor ligger ju i att mannen har en X och en Y kromosom, medan kvinnan har två X-kromosomer. Med de metoder man har idag betyder detta att kvinnorna bara går att påvisa genom frånvaron av Y-kromosom-DNA. Detta ger en svagare beviskraft för bestämning

till kvinna än för bestämningen till man. Det finns flera idéer om hur man skall komma runt detta problem, men inga av dessa har provats i praktiken. Många forskargrupper sysslar dock med problemet kring könsbestämning av skelett utifrån DNA och inom en snar framtid kommer det att avgöras hur pass pålitliga metoderna är.

Pesten och andra sjukdomar

En intressant möjlighet med undersökningar av gammalt DNA är att bestämma dödsorsaken i de fall där denna beror på infektion av bakterier eller virus. När en människa dör av en infektion så finns det mängder av den infekterande organismen i kroppen. Dessa organismer har sina egna arvsanlag och om man får fram DNA från dessa kan man bestämma vilken art det rör sig om. Detta har givetvis medicinhistoriskt intresse men kan även vara av intresse i arkeologiska sammanhang. Den Julianska pesten skall således ha drabbat Europa under 500-talet och den kan ha haft en förödande verkan. Nu är dock de historiska källorna om denna pest mycket sparsamma och vi vet t.ex. inte om den förekommit i Norden. Detta bör vara möjligt att undersöka med hjälp av gammalt DNA. Bakterien *Yersinia pestis* orsakade pesten på 1300-talet. DNA från denna gick att påvisa i skelettet från en massgrav med förmodade pestdödade människor på en kyrkogård i Tyskland. I en grav från en annan del av kyrkogården gick det däremot inte att påvisa sådant DNA. Därmed har man för första gången visat att det är möjligt att påvisa pest i arkeologiska fynd och det återstår bara att testa ben från 500-talet.

Rapport från institutionens första sommarkurs

Anders Strinnholm

De allra flesta känner förmodligen till att institutionen för första gången har haft en sommarkurs. Denna sommar kurs var tänkt att vara en fördjupning i fältmetod och rapportsammanställning. Det var även tänkt att studenterna skulle till en större del vara delaktiga i förberedelse arbetet och de praktiska bestyren kring en undersökning. Då jag undervisat halva gruppen är mina omdömen kanske inte helt representativa men de bör ändå ligga i åtanke inför kommande år. Man får nog alltid räkna med en viss inkörningsperiod de första gångerna man ger en kurs, och ganska omgående upptäckte vi att antagningsförfarandet inte riktigt fungerat. Detta ledde till onödigt extrarbete från lärarnas sida och en onödig osäkerhet hos studenterna. Även om det var ett förkunskapskrav på 40 poäng så återfanns studenter med betydligt lägre poängantal på listorna. Det var även svårt att med kort varsel få tag i studenter för att fylla kurserna trots att det fanns åtskilliga tiotals reserver på listorna. Då expeditionen var stängd blev även sådant som studieintyg till CSN etc. något mer problematiskt än vad som skulle vara nödvändigt. Ser vi däremot till kursens innehåll och utformning tycker jag att resultatet var tillfredsställande. Det allmänna omdömet från studenterna var mycket positivt men en önskan att utvidga kursens omfång både i tid och poäng efterlystes. Möjligheten att fördjupa efterarbetet

på ett sätt som normalt inte sker vi de vanliga fältkurserna, möjliggjorde en ökad kunskap hos studenterna, både i materialkännedom och för kraven på fältdokumentation. Jag tycker att den nedlagda arbetsinsatsen från studenterna var betydligt större för denna kurs en vad som är genomsnittligt för en fältkurs. Det var 5 veckors schemalagd heltid vilket var bra om än jobbigt. Det förhållande att undersökningarna och undervisningen bedrevs i samarbete med andra i regionen verksamma institutioner uppfattades som positivt och samarbetet fungerade smärtfritt. Förkunskapskravet på 40 poäng var bra då de mest elementära grunderna kunde förutsättas, och undervisningen på så sätt kunnat inriktas på mer specialiserade områden. Jag tror att sommarkurser är någonting som kommer mer och mer på universitetet och det är i mina ögon en bra trend, vad som dock måste till är att vi får en administration som kan möta de krav det ställer på antagning, registrering och examination. Det är inte rimligt att antagningen skall skötas av lärarna, administrationen måste anpassas till kraven från undervisningen. Om inte drabbas kvalitén på utbildningen om undervisningen försvåras av administrativa hinder och förseningar. Kan dessa problem lösas tror jag att framtidens kurser kommer fungera mycket tillfredsställande både från studenternas såväl som lärarnas sida.

Professionaliseringen av yrket borde fortsätta

- ett kåseri om arbetsmiljö, personalpolitik och samarbete

Åsa Gillberg

Något som slagit mig tydligare än någonsin denna sommar är att fältarkeologin är på väg att bli ett typiskt kvinnoyrke - dåligt betalt och med en ansträngande arbetsmiljö. De flesta av oss ser säkert fortfarande fältarbetet som ganska idylliskt. Oftast är det ju ganska trivsamt i en liten skogsglänta med 3-4 arkeologer och några spadar. Verkligheten ser fortfarande ut så där ibland, men en nyare situation kan också uppstå. Jag har tillbringat sommaren med UV Stockholm mitt i ett kombinerat väg- och järnvägsbygge med allt vad det innebär av maskiner, damm och buller. Platsen ligger alldeles intill E20 med högspänningsledningar både precis ovan och under själva grävningssytan. Inte någon gång under dagen fick örnen vila från bullret. När arkeologerna hade rast hade inte byggarna det, och deras arbetsplats omgärdade vår. Traditionellt högavlönade yrken är enligt facken de som kräver universitetsutbildning eller som innebär en påfrestande miljö. Vägjobbarna som jag delade arbetsplats hade mer än dubbelt så hög lön som jag.....

Hur kan en sådan situation uppstå? Jo, bland annat när grävningssledarnas vilja att vara flexibla och tillmötesgående mot Väg- och Banverk slår över i undfallenhet, eller när de inte tillåts sätta hårt mot hårt av sina egna chefer. Det är ju lätt för de lite högre cheferna på Riksantikvarieämbetet att tycka att det är OK att Vägverket får borra sina kalkpelare tidigare än vad som avtalats från början - det är ju inte de som behöver sitta

och andas in kalkdammet i fält. Vår egen situation blev så småningom outhärdlig och amanuenserna klagade. Istället för att hålla med om att förhållandena är ohållbara får man istället höra precis hur nära ett bygge grävningssledaren har jobbat tidigare. Det som fascinerar mig är att detta framställs som en bedrift - ju vidrigare arbetsförhållanden man varit med om, desto bättre. Det blir svårt att kräva respekt för vår yrkesutövning av andra när våra egna chefer har en sådan inställning. Skyddsombudet då, det är väl någon man kan vända sig till i stunder av nöd? Jo visst, men oftast har den personen inte fått någon utbildning, utan är en vanlig amanuens som blivit utrustad med en pärm med information och därmed basta.

Den professionalisering av yrket som tog fart under 60- och 70-talen tycks ha avstannat. Exemplet är många, från alla olika nivåer i Riksantikvarieämbetets hierarki. Ve den som upphöjs från amanuens till antikvarie. Över en natt förväntas man bli en mästare på kostnadsberäkning, personalvård, arbetsledarskap, förhandling, administration m.m. Någon vidareutbildning tycks Raä inte anse att de behöver. Det är då inte så konstigt att en sådan fältsituation som den jag befann mig i under sommaren uppstår. Att den rent arkeologiska kunskapen också behöver utvecklas tycks det heller inte finnas något gehör för hos de högre cheferna, även om många grävningssledare gärna skulle sätta sig på skolbänken ibland. Den allmänna policyn verkar vara att man

inte behöver mer än en C-uppsats för att klara av att vidareutveckla frågeställningar, metodik och teori. Som doktorand är det oerhört frustrerande att ens kunskaper och kompetens inte ens efterfrågas, utan tvärtom ofta uppfattas som hotande. Det fältarbete som en amanuens med flera års erfarenhet förväntas utföra är faktiskt ingenting som inte en väl dresserad schimpans skulle kunna klara av (ett stående skämt på vår grävning...). Jag är medveten om att förhållandena varierar på de olika UV-kontoren, och det tål att upprepas att mina funderingar baserar sig på erfarenheter från UV Stockholm.

Ännu mera ve den som inte blir antikvarie, utan fastnar som projektamanuens. Att gå på dessa ständiga vikariat som alltid förlängs i sista minuten och gör all framtidsplanering omöjlig, att ofta bli utnyttjad till att göra de tråkigaste arbetena utan att få uppmuntran eller erkännande - hur ofta är det inte så att det är projektamanuenserna som jobbar med materialet inne under vintern medan grävningssledarna tar itu med nya grävningar eller gamla rapporter? Det tycks mig som om det ofta är amanuenserna som lyckats skaffa sig datakunskap och bekanta sig med materialet, men detta till trots nämns de sällan i rapporterna och kan aldrig känna sig säkra på att få avsluta ett projekt.

Ämbetet införskaffar dyra totalstationer och datorer, ny teknik i mängder. Möjligheterna att utnyttja detta är oändliga. Fast det blir väldigt svårt om man inte samtidigt uppmuntrar både programmerare och personal med vidareutbildning. Hur ofta används inte totalstationen som om den vore ett vanligt avväggnings-instrument? Hur många av de högre cheferna klarar av att

hantera en totalstation (och då menar jag inte bara att få fram tolkningsplaner i fält...)?

Mängder av liknande frågor surrar i huvudet efter några veckor i fält. Varje år blir jag lika förvånad över att det verkligen är så illa som jag mindes det från året innan. Personalpolitiken är riktigt usel på alla nivåer, konservatismen har fritt spelrum och de som verkligen vill någonting med arkeologin mår bara dåligt. Att de höga cheferna fungerar som bromsklossar är beklagligt men kanske ofrånkomligt (jag ska också bli bromskloss när jag blir stor) men att nyblivna antikvarier i min egen ålder uppför sig likadant skrämmer nästan vettet ur mig.

Det finns hopp, det gör det faktiskt. Det är ju inte direkt någon enskild persons fel att det blir så här, utan organisationen i sig själv. Å andra sidan består organisationen av ett antal individer som kan påverka sin omgivning. Det nya samarbetet mellan universitet, Riksantikvarieämbetet och museerna skulle kunna bli allas vår räddning (just denna lilla klagovisa handlar om ämbetet, men universitetet har som de flesta vet också sina problem). Universitetets kunskaper måste få plats i fältverksamheten för att UV ska kunna utvecklas på sikt. Det borde vara självklart att forskning som bedrivs av de UV-anställda ingår i deras dagliga arbete och inte betraktas som en lyx som förunnas några få. Fältverksamheten måste få ta plats på universitetet av samma skäl. Det tar tid att lära sig att forska, det tar tid att utveckla metoder och tankar så att de blir användbara och universitetet är den bästa platsen för sådant. Så länge alla inblandade verkligen vill något med det här ämnet så borde det inte ens vara särskilt svårt att samordna.

Replik från den icke-kommunikativa arkeologin

Bengt Westergaard

Följande inlägg är inte tänkt som någon kritik av Björn Anderssons debattartikel i föregående nummer (nummer 3/1995) av "Arkeologen" kring den kommunikativa arkeologin, även om titeln förespeglar en sådan. Den är just vad den utger sig för att vara, en replik, ett försök till kommunikation från en väsensskild värld, nämligen den uppdragsfinansierade fältarkeologins. Inlägget skall inte uppfattas som kritik mot enskilda institutioner, utan som en reflektion kring institutionaliserandet i sig och de kommunikativa konsekvenserna därav (med institution avses i det följande den icke-akademiska arkeologin). Det goda uppsåtet till trots, så föreställer jag mig att innebörden och syftet med Björn Anderssons inlägg gick många läsare fullständigt förbi. I artikeln talas om behovet av förståelse mellan olika teoretiska riktningar. Jag talar mer om behovet av kommunikation på ett något mer rudimentärt plan. En kommunikation som i slutändan, måhända, kan få teoretiska konsekvenser.

Den form av arkeologi som jag bedrivit under många år vid ett flertal institutioner (läns museer och Riksantikvarieämbetet) har sin självklara, teoretiska grund i den traditionella arkeologin. Härur emanerar huvuddelen av de förutsättningar som krävs för en på empiriska grunder baserad kunskapsinhämtning. Det sätt på vilken ny kunskap inhämtas är likartad och förutsätter arkeologiska fältarbeten i en eller annan form. Härifrån är faktiskt ste-

get inte särdeles långt över till den processuella arkeologin, eller "new archaeology". Så här i efterhand var de ideologiska och strukturella konsekvenserna av omvälningen faktiskt inte så stora och omfattande som epitetet "new archaeology" gav sken av. Teoretiskt sett gav det samtidens aktiva fältarkeologer en ny, men fortfarande användbar begreppsapparat att använda sig av. Befintligt arkeologiskt material fick nya dimensioner. Det enda som egentligen krävdes av de redan etablerade institutionerna var en smärre anpassning av metodiken som framför allt gjorde arkeologiska undersökningar till något helt annat än den hobbyverksamhet som allmänheten fortfarande idag tillmäter arkeologi i fält. Arkeologin blev dessutom en ekonomisk faktor att räkna med. Den hade sin grund i den traditionella arkeologin, den fann näring i den processuella arkeologin. Resultatet är en etablerad kulturmiljöapparat där arkeologin ingår som en väsentlig del. Den förser Sverige och svenskarna med förhistoria och historia i en aldrig sinande ström. Kulmen nåddes i början av -90 talet med det landsomfattande utställningsprojektet "Den svenska historien".

I mitten på 1980-talet dök ett orosmoln upp på den arkeologiska himlen, den postprocessuella/kon-textuella arkeologin, och den väletablerade, institutionaliserade arkeologin drog öronen åt sig, även i Sverige. Jag kan tänka mig att den postprocessuella arkeologin, då som nu,

uppfattas som ett hot mot hela verksamheten. Här finns dessutom ingen näring att hämta. Den postprocessuella arkeologin innehåller komponenter och framför allt tankebanor som gör den till en oöverstigbar teoretisk och metodisk tröskel för en verksamhet som helt och hållet bygger på tron att all ny kunskap inhämtas via ständigt nya arkeologiska undersökningar i fält som ger nytt material, nya data, som talar av sig självt bara mängden data är tillräckligt stor (mängden data mäts förmodligen i antalet orapporterade undersökningar multiplicerat med antalet olästa diton). Att i ett sådant läge använda sig av eller hänvisa till postprocessuella diskussioner vore detsamma som att underminera sin egen verksamhet. Här ser jag problemet med den kommunikativa arkeologin och viljan till kommunikation över de teoretiska gränserna. Innan vi talar om akademisk förbrödring över paradigmgränserna bör vi kanske se till att rensa rent i kommunikationskanalerna mellan å ena sidan den akademiska arkeologin och å andra sidan den fältarkeologiska verkligheten, där stora pengar spenderas på ibland tvivelaktiga projekt i arkeologins namn. Vad beträffar den kontextuella arkeologin så kan man enkelt konstatera att budskapet är politiskt, ideologiskt och ekonomiskt inkorrekt, sett ur ett exploateringsarkeologiskt perspektiv. Så som arkeologi huvudsakligen bedrivs i Skandinavien idag (sannolikt också utanför denna sfär) vore det en omöjlighet att plötsligt dra tillbaka sina krav på en orubblig uppföljning av alla exploateringsärenden där fornlämningar är inblandade med hänvisning till att de inte längre behövs för kunskapsuppbyggnaden. Hur skulle det t ex se ut om fornlämningarna

verkligen gavs det skydd de har i lagtexten (som det ser ut idag är det ju faktiskt så att har man bara pengar kan man få tillstånd att ta bort nästan vad som helst)? Vad skulle hända med verksamheten? Vad skulle revisorer på läns museer och Riksantikvarieämbete säga när de arkeologiska uppdragen och därmed inkomsterna tröt? Hela verksamheten bygger på en någorlunda jämn "orderingång". Ingen ställer sig upp och frågar vad vi ska med allt material till. De enda som ställer krav på verksamhet är respektive institutions revisorer och budgetansvariga. Här försiggår sällan eller aldrig någon vetenskaplig diskussion och därmed inget behov av kommunikation i Björn Anderssons tappning. Så länge objektet var i den akademiska världens blickfång kunde de kulturmiljövårdande institutionerna alltid hävda sina intressen med hänvisning till aktuella, vetenskapliga rön och akademiska trender, likaväl som pågående debatter. Det var ju detta som gav verksamheten vetenskaplig status. När istället subjektet, den egna verksamheten, hamnade i centrum för intresset, rycktes det akademiska fundamentet för verksamheten undan. Här bröts kontakterna och här uppstod den icke-kommunikativa arkeologin i min tappning. Det tar ett antal år innan man inser att dagens institutionaliserade arkeologi inte bedrivs i syfte att upplysa vare sig allmänhet eller vetenskapliga samfund. Den är helt enkelt ett politiskt och, kanske ännu mer, ideologiskt redskap som vi själva har satt i händerna på makthavarna.

Vad som följer är svårt att sia om. En sak är dock säker. Ingenting kommer att rubba den institutionaliserade arkeologins tro på att det måste finnas en absolut grund

för vår kunskap, annars blir det kaos, vad då har jag svårt att se det vällovliga försö-
Björn Andersson kallar ”den carteisianska ket med en kommunikativ arkeologi över-
oron”. Om en sådan hållning är grunden leva
för den icke-kommunikativa arkeologin,

Akademikerpraktik, på gott eller ont?

Mats Sandin och Anna Thal

Alla arkeologer har nog varit arbetslösa vid ett eller annat tillfälle. Hur arbetslösheten slår mot individen, dvs om man blir lång- eller korttidsarbetslös, styrs bl a av arbetsmarknadens utseende. Vid en sådan situation kan individens val av utbildning komma att ifrågasättas både av sig själv och av andra. Kanske detta framförallt gäller de arkeologer som har utbildat sig under de senaste åren och sett årskullarna av nyutexaminerade arkeologer skjuta i höjden. Överskottet av arkeologer, eller snarare underskottet på arbetstillfällen, har lett till att kraven för en anställning har höjts och därmed pressat upp längden på utbildning och medföljande studielån. Samtidigt krävs det, genomgående, arbetslivserfarenhet för att få tillträde till arbetslivet. Särskilt aktuellt är detta inom det kulturinriktade området som under längre tid karaktäriserats av hög arbetslöshet.

Hur kan man nu som nyutexaminerad arkeolog få denna arbetslivserfarenhet? Man kan exempelvis jobba som volontär på utgrävningar runt om i världen. En sådan lösning kan dock snabbt vända sig till ett nytt problem då det inte är möjligt att livnära sig fullt ut på inkomster från ett sådant arbete, framförallt inte om man har familj. Man kan också ha tur och få jobb via kontakter eller av ren och skär slump. Då man som arbetslös misslyckats med försöken att slå sig in på marknaden kan man istället ta del av de arbetsmarknadspolitiska åtgärder som finns att tillgå. Hur sådana åtgärder tar sig uttryck varierar från

år till år. I juli 1994 erbjöds arbetsgivare att till en summa av 1000 kr i månaden, kunna anställa arbetslösa ungdomar mellan 25 och 30 år med akademisk utbildning. Detta kallades för akademikerpraktik. Kravet för att få akademikerpraktik var att personen skulle ha en högskoleutbildning som omfattade minst 120 poäng och att akademikerpraktiken inte fick användas för att ersätta annan arbetskraft på arbetsplatsen. Det arbetsmarknadspolitiska syftet med satsningen på en s k ”praktisk inriktad arbetsmarknadsutbildning” var att ge nyutexaminerade akademiker yrkespraktik och arbetslivserfarenhet. Vidare skulle detta förkorta tiden mellan avslutad utbildning och arbete. Denna åtgärd finns inte längre och har från juli 1995 ersatts med ”arbetsplatsintroduktion”. Baksidan av dessa åtgärder är att de ibland har utnyttjats på fel sätt. Kulturbanschen i synnerhet har inte ofta berett praktikplatser, utan har istället tagit emot ALU arbetare i och med att det har varit kostnadsfritt. Detta beror bl a på att museer och liknande institutioner fått minskade resurser och sedan kompenserat resursminskningen med mindre kvalificerad personal, vilket inte strider mot påbudandet att inte ”ersätta annan arbetskraft på arbetsplatsen” något som man skulle gjort om man berett plats för en akademikerpraktikant. Under snart sex månaders tid har vi tjänstgjort som akademikerpraktikanter vid institutionen för arkeologi i Göteborg. Vi har båda studerat här i en längre tid så miljön är invand och

ansiktena mer än välkända. Nackdelen med att få en praktikplats på samma institution som vi studerat vid är att det kan tyckas som en förlängning av studierna. Att bli kvar i universitets skyddande famn innebär att möjligheten till nya utmaningar vad gäller okända miljöer, nya människor och andra typer av organisationer uteblir. Fördelen med att praktisera på en så välkänd plats är att man vet hur organisationen/institutionen är uppbyggd samtidigt som den första tiden av osäkerhet, innan man finner sig tillrätta med en ny situation, är obefintlig. Med anledning av detta har vi också själva kunnat påverka innehållet av vår praktik på ett helt annat sätt än om vi hamnat på mer "okänd ort" Arbetsuppgifterna har i huvudsak vilat på rapportskrivning och rapportbearbetning av seminariegrävningar som institutionen bedrivit på B- och C-nivå. Rapportarbetet har till oss av många karaktäriserats som krångligt och lite av ett detektivarbete. Detta har vi onekligen också fått erfara, framförallt det där om detektivarbete. Om det vid institutionen funnits en form

av övergripande organisation vad gäller magasinering av studentrapporter, grävningdagböcker, fynd m m skulle detta på flera sätt ha underlättat vårt arbete och troligtvis resulterat i att vi hunnit prestera mer. Förutom rapportarbete har vi även fått möjligheten att delta i institutionens övriga verksamhetsområden som exempelvis utgrävningar, exkursioner och föreläsningsserier. Vi har därmed kunnat tillgodogöra oss alla de möjligheter till erfarenheter som institutionen kunnat erbjuda.

Vid slutet av praktikperioden kan vi konstatera att vi inte blivit inplacerade i en hierarisk arbetsfördelning. Snarare kan arbetsrelationen mellan oss och de ansvariga liknas vid en dialog vilken vi kunnat vara helt delaktiga i. Vi har från första början fått utforma och ta ansvar för vårt arbete, något som varit mycket stimulerande under praktikperioden. Vår praktik har inte varit något arbetsmarknadspolitiskt daghem.

Kalendarium doktorandseminarium

Höstens seminarier består, utöver korta meddelanden på cirka 15 minuter, av två delar. 1. Presentation av nya avhandlingar, eller symposier (max 30 minuter). 2. Avhandlingsseminarium (max 1 timme). Seminarierna äger rum onsdagar kl. 15-17, lokal 207.

6/9 Föreläsning av Dr Sarah Champion (Southampton) på temat Euro-Web: A European Network of Archaeology. Föreläsningen äger rum kl. 10-12 i sal G2 Svea huset.

6/9 Föreläsning av Dr Sarah Champion (Southampton) på temat Aktuell genderforskning i England. Föreläsningen äger rum kl. 18-20 i sal 207 Svea huset.

13/9

1) K. G. Sjögren & Per Persson rapporterar från symposiet *Megalithic Tombs: Their Context and Construction*.
2) T. Douglas Price, University of Wisconsin: Presentation av projektet Saltbäk Vig, neolitiseringsprocessen i ett långtidsperspektiv.

20/9

Doktorandmöte.

27/9

1) Kristian Kristiansen & Jarl Nordbladh rapporterar om symposiet *Communications in Bronze Age Europe* (Tanum)
2) Inget inbokat...

4/10

1) Fiona Campbell & Jonna Hansson rapporterar om *European Association of Archaeologists First Meeting* (Santiago de Compostella)
2) Fiona Campbell & Jonna Hansson avhandlingsseminarium.

11/10

1) Bengt Nordqvist presenterar *Bålverket*, av Johan Rönnby
2) Susanne Axelsson avhandlingsseminarium.

18/10

1) Yvonne Karlsson presenterar *Late pleistocene and holocene hunter-gatherers of the Matpos: an archaeological study of change and continuity in Zimbabwe*, av Nicholas John Walker, och rapport från det 7. nordiske bronsalderssymposium i Rogaland (Stavanger).
2) Per Persson, avhandlingsseminarium. Neolitiseringsprocessen i Sydsandinavien - den evolutionära processen.

25/10

1) Lars Lundqvist presenterar *The Archaeology of Gudme and Lundeberg*, red. av P. O. Nielsen, K. Randsborg & H. Thrane.
2) Ulf Viking avhandlingsseminarium.

1/11

1) Ulf Viking presenterar *Norrbottnen, Sverige och Medeltiden* av Thomas Wallerström.

2) Björn Winberg avhandlingsseminarium.

8/11

1) Tore Artelius presenterar *Building Customs in Viking Age Denmark* av Holger Schmidt.

2) Tore Artelius avhandlingsseminarium.

15/11

1) Roger Nyqvist presenterar *Det inneslutne rum* av Michael Olausson.

2) Roger Nyqvist avhandlingsseminarium.

22/11 Leif Jonsson presenterar *Prehistoric Diet Transitions* av Kerstin Lidén.

2) Peter Mattsson-Höglund avhandlingsseminarium.

29/11

1) Elisabeth Nordbladh avhandlingsseminarium: *Kvinnovetenskapliga problem i Nordisk arkeologi.*

6/12

1) Ola W. Jensen avhandlingsseminarium: *arkeologins världsbild.*

2) Håkan Karlsson avhandlingsseminarium: *Den existentiella hermeneutiken och dikotomin mellan subjekt/objekt, samtid/dåtid och konsekvenser för arkeologin.*

13/12

1) Eva Myrdahl-Runebjer avhandlingsseminarium: *Sigiri Mahaväva Transbasin Irrigation System.*

20/12

1) Inget bokat...

2) Jonas Grundberg avhandlingsseminarium.

10/1

1) Nils Johansson avhandlingsseminarium: *An Archaeological Adventure.*

17/1

1) Ledigt

2) Anders Strinnholm avhandlingsseminarium.

VT-96

Bokning till vårterminens seminarier pågår för fullt. Boka din tid hos Per Cornell: 7119173. Redan bokade är:

24/1 Tony Axelsson, avhandlingsseminarium.

31/1 Yvonne Karlsson, avhandlingsseminarium.

7/2 Bengt Nordqvist, avhandlingsseminarium.

14/2 Agneta Gustafsson, avhandlingsseminarium.

6/3 Anders Gustafsson, avhandlingsseminarium.

Konferenser, symposier och föredrag

Västsverige

7-11/9 **Communication in Bronze Age Europe** (Tanum). Arrangeras av Sveriges nationella kommitté för Europarådets Bronsålderskampanj. Symposiets avsikt är att belysa skilda aspekter av temat kommunikation - idéer, symboler och riter - och dess arkeologiska uttryck. Anmälan till Anna-Lena Segestam, Bohusläns museum, Box 33, 451 15 Uddevalla.

12/9 **Föreläsning av Professor T. Douglas Price** (Wisconsin) på temat Neolitisering. Föreläsningen äger rum kl. 18-20 i sal 207 Sveahuset

13/9 **Föreläsning av Professor T. Douglas Price** (Wisconsin) på temat The Saltbaek Vig Project, a meso/neolithic settlement project in NW Sjaelland. Föreläsningen äger rum kl. 15-17 i sal 207, Sveahuset.

14/9 **Föreläsning av John Steinberg** (UCLA) på temat Ploughing through Prehistory -the systematic plough- soil sampling of the Thy project. Föreläsningen äger rum kl. 14-16. Lokal ej bestämd.

Övriga världen

12-13/9 **Archaeological Prospection 1995.** (Bradford). Arrangeras av The Department of Archaeological Sciences, Uni-

versity of Bradford. Konferensens tema är arkeologisk prospektering såsom t. ex. satellitbilder, geofysisk prospektering. Anmälan och/eller meddelande om intresse att presentera ett paper till Archaeological Prospection 1995, c/o Dr. Cathy Batt, Department of Archaeological Sciences, University of Bradford, Bradford, West Yorkshire BD7 1DP U. K.

14-16/9 **Interpreting, preserving and managing ritual landscapes.** (Dublin). Arrangeras av The Prehistoric Society, Irland. Konferensens tema är rituella landskap och "...the reconciliation of the preservation of these landscapes with public presentation". Anmälan och/eller intresse av att presentera ett paper till: The 60th anniversary conference of the prehistoric society. Att. Dr. Gabriel Cooney, Department of Archaeology, University College Dublin, Dublin 4.

18, 22, 25, 29/9 och 6, 3/10. **Gästföreläsningar vid Århus Universitet av Stefan Brink**, (Uppsala) på temat namnforskning och bebyggelsehistoria.

20-23/9 **Archaeological Heritage: Inventory and documentation standards in Europe.** (Oxford). Arrangeras av Council of Europe och The Royal Commission on the Historical Monuments of England. Konferensen är uppbyggd runt två teman

vilka är: "archival data standards" och "methods of data collection". Konferensledningen efterlyser talare från olika länder med olika teknik och perspektiv i dessa frågor. Anmälan och/eller meddelande om intresse att presentera ett paper till Peter Topping, RCHME, Quern House, Mill Court, Hinton Way, Great Shelford, Cambridge CB2 5LD, England

20-24/9 **First Meeting Santiago -95.** (Santiago de Compostela). European Association of Archaeologists första årliga möte hålls runt tre teman. Dessa är: Interpreting the archaeological Record, Managing the Archaeological Heritage och Politics of Archaeological Practice. Anmälan och/eller meddelande om intresse att presentera ett paper till First Meeting EAA, Apdo de Correos 994, 15700 Santiago de Compostela, Spain innan 1/3.

18-21/10 **Ireland and Scandinavia in the Early Viking Age.** (Dublin). Arrangeras av Department of Archaeology, University College, Cork. Konferensen behandlar olika aspekter av kopplingen mellan Skandinavien och Irland under perioden 800-1000 A.D. Anmälan till: Conference Secretary, Ireland and Scandinavia in The Early Viking Age, Department of Archaeology, University College, Cork, Ireland.

2-3/11 **Variation og enhed omkring Limfjorden igennem tiden, set i et humanog naturvidenskabeligt perspektiv** (Århus). Detta seminarium äger rum på Vitskøl kloster, Jylland, Danmark.

27-29/11 **II Conference on Histrography of Archaeology in Spain -eighteen to twentieth centuries.** (Madrid). Arrangeras av Spanish Higher Council for Scientific research. Även föredrag av arkeologihistorisk natur från andra regioner än Spanien välkomnas. Anmälan och/eller meddelande om intresse att presentera ett paper till Gloria Mora / Margarita Diaz-Andreu, Secretaria del II Congreso de Historiografía de la Arqueología en España, Departamento de Historia Antigua y Arqueología C. E. H. (CSIC), Duque de Medinaceli 6, 28014 Madrid.

14/12 **Guld i Yngre Jernalder** (Århus). Temadag på institutionen för arkeologi vid Århus Universitet.

18-21/12 **17th Annual Conference of the Theoretical Archaeological Group.** Den årliga TAG konferensen äger detta år rum i Reading. Anmälan och/eller intresse om att presentera ett paper sänds till: TAG Organising Committee, department of Archaeology, Faculty of Letters, University of Reading, Whiteknights Reading RG6 2AA.

Stipendier

För tillfället finns flera stipendier av arkeologiskt intresse utlysta varför nedanstående presentation får betraktas som ett axplock.

Nordiska museets agrarhistoriska uppsatsprojekt. Nordiska museet ger premium till agrarhistoriska uppsatser främst på 3-betygs nivå. Dessa premier ligger på mellan 3.000-5000 SEK. Deltagandet är öppet för alla som studerar på universitet eller högskola. Förutsättningarna är: att uppsatsförfattaren anmäler sitt deltagande till Nordiska museet, att uppsatsämnet blir godtaget av den agna institutionen, att uppsatsen blir klar under 1995, att uppsatsen blir, minst, godkänd av den egna institutionen. Anmälan görs till: Nordiska museet, Att. Britt Liljewall, Box 27820, 115 93 Stockholm.

Lennart J Hägglunds Stiftelse för Arkeologisk Forskning och Utbildning utdelar ekonomiska medel för arkeologisk forskning och utbildning gällande Götaland och västra Svealand. Stiftelsen välkomnar i första hand ansökningar som avser arrangerandet av symposier eller forskarträffar, tryckningsbidrag till vetenskapliga arbeten, genomförandet av mindre

forskningsupp-gifter samt ekonomiskt stöd till doktorander vars avhandlingsarbete enligt handledarens intygan befinner sig i ett sådant stadium att disputation kan förväntas inom ett år. Ansökan skall vara inne senast den **1/12-95** och innehålla redovisning av teoretisk anknytning, metodval, materialläge, budget, tidsplan, en kort presentation av det större problemområde i vilket forskningsuppgiften är tänkt att ingå. Ansökan inges i 5 exemplar till Lennart J Hägglunds Stiftelse för Arkeologisk Forskning och Utbildning. C/O Jarl Nordbladh. Inst. för arkeologi, Göteborgs Universitet, Box 2133, 403 13 Göteborg.

Stiftelsen Lars Hiertas Minne ger anslag till vetenskaplig forskning inom alla ämnesområden och bidrag kan sökas till omkostnader för vetenskapligt arbete. Dock ej till löner, datorer och kongressresor. Främst vänder sig stiftelsen till yngre forskare vilka söker bidrag för avhandlingsforskning samt nyblivna doktorer och forskarassistenter. Anslagen ligger i storleksordningen 5.000-35.000 SEK. Ansökan sker på speciell blankett senast den **1/10-95** till Stiftelsen Lars Hiertas Minne, Eriksbergsgatan 3, 2 tr, 114 30 Stockholm.

Meddelanden

Institutionen för arkeologi

DOKTORANDGRUPPERNA

Mesolitikum på västkusten: Kontaktperson: Staffan Anberg. Tel. 119173.

Tidig- och mellanneolitikum i Västsverige: Kontaktpersoner: Karl-Göran Sjögren och Per Persson. Tel. 7734615.

Västsvensk metallåldersproblematik. Kontaktperson: Jarl Nordbladh. Tel. 7734611.

Genderstudier i arkeologin: Kontaktperson: Elisabeth Norbladh. Tel. 7734612.

Symbolforskning i arkeologin: Kontaktperson: Jarl Nordbladh. Tel. 7734611.

Produktion i förhistoriska och tidig-historiska samhällen: Under hösten planerar gruppen att fortsätta med temat MAT. Gruppen har ett planeringsmöte den 6/9 kl. 9-11 på Lises kontor, Sveahuset. Därefter har gruppen möten varannan onsdag kl. 9-11 på Lises kontor. Kontaktperson: Lise Bender-Jørgensen. Tel. 7734610

Arkeologihistoria: Kontaktperson: Jarl Nordbladh. Tel. 7734611

Bebyggelsegruppen: Kontaktperson: Lise

Bender-Jørgensen. Tel. 7734610.

Medeltidsgruppen. Kontaktpersoner: Claes Theliander Tel. 119173/421476 och Magnus Stibéus Tel. 119173/425564.

GIS-gruppen. 18 doktorander har anmält intresse för en GIS-kurs under kommande läsår. Denna kommer att få delas upp i två delar, under höst- resp vårterminen. För övrigt pågår uppbyggnad av institutionens resurser både på program- och datorsidan. Kontaktperson: Karl-Göran Sjögren. Tel. 7734615.

DOKTORANDKURSER

Under perioden 6-10/11 genomförs en doktorandkurs på temat *World System Theory i fornhistoria*. Lärare är Kristian Kristiansen och bland gästlärarna märks Jonathan Friedman (Lund) & Mike Rowlands (London).

Den 11-15/13 genomförs en doktorandkurs på temat *Tolkning och materiell kultur*. Bland gästföreläsarna märks bl. a. Ian Hodder (Cambridge).

ÖVRIGT

Under perioden 2-9/10 organiserar institutionen en C-kurs exkursion till Lettland.

Adresser till anställd personal på institutionen för arkeologi

Expedition

Ann Edlund, inst. sekr. Tel: 7734614, E-mail: A.Edlund@archaeology.gu.se
Svängrumsgatan 12, 421 35 V. Frölunda, Tel: 470679

Prefekt

Jarl Nordbladh, docent Tel: 7734611, E-mail: J.Nordbladh@archaeology.gu.se
Kolonigatan 27, 413 21 Göteborg, Tel: 161126

Studievägledare/Studierektor

Birgitta Carlbom, högskolelektor. Tel: 7734616, E-mail: B.Carlbom@archaeology.gu.se
Dr. Belfrages gata 18, 413 22 Göteborg. Tel: 827274

Professor

Kristian Kristiansen, mag. art. Tel: 7734613, E-mail: K.Kristiansen@archaeology.gu.se
Tullebo, Ekedal 1776, 430 63 Hindås. Tel: 0301-22129

Professor

Jarl Nordbladh, docent.

Forskarassistent: Lise Bender-Jørgensen, dr. phil. Tel: 7744610, E-mail: L.Bender@archaeology.gu.se
Växelmyntsgatan 14, 414 83 Göteborg. Tel: 828129

Universitetslektor (Tjänstledig)

Jarl Nordbladh, docent.

Universitetslektor

Birgitta Carlbom, FK.

Universitetslektor (Vikariat)

Eva Weiler, FD. Tel: 7119173. Smyckegatan 71, 426 51 Västra Frölunda. Tel: 7094616

Universitetslektor (halvtid) (Vikariat)

Per Cornell, FD. Tel: 7119173, E-mail: P.Cornell@archaeology.gu.se
Väderkvarnsgatan 6B, 417 03 Göteborg Tel: 221529

Universitetsadjunkt (Tjänstledig)

Elisabeth Nordbladh, FK. Tel: 7734612, E-mail: E.Nordbladh@archaeology.gu.se
Kolonigatan 27, 413 21 Göteborg. Tel: 161126

Universitetsadjunkt (halvtid) (Vikariat)

Per Persson, FL. Tel: 7734615, E-mail: P.Persson@archaeology.gu.se
Pennygången 12, 414 82 Göteborg. Tel: 414771

Universitetsadjunkt (halvtid) (Vikariat)

Bjarni Einarsson, FD. Tel: 7119173, Framnesvegi 24B, 101 Reykavik, Island.

Universitetsadjunkt (halvtid) (Vikariat)

Eva Myrdal-Runebjer, FK. Tel: 7119173, 1184 Gårdsjö, 686 00 Sunne. Tel: 0565/31120

Biträdande forskare

Karl-Göran Sjögren, FL. Tel: 7734615, E-mail: KG.Sjogren@archaeology.gu.se
Drakblommegatan 19, 417 20 Göteborg. Tel: 233183

Biträdande forskare

Lena Hammarlund, Högskolan i Borås, Väfskolan, Box 874, 501 15 Borås. Tel: 033/174645

Amanuens

Eva Englund. Tel: 7734615.

Doktorandtjänst

Staffan Anberg, FK. Tel: 7119173, E-mail:
S.Anberg@archaeology.gu.se
Brynjegatan 17, 442 37 Kungälv: Tel: 0303-
156364

Doktorandtjänst

Åsa Gillberg, FK. Tel:7119173, E-mail:
Å.Gillberg@archaeology.gu.se
Hvitfeldtskatan 7A, 411 20 Göteborg. Tel:
132266

Doktorandtjänst

Anders Gustafsson, FK. Tel: 7119173, E-mail:
A.Gustafsson@archaeology.gu.se
Stala, Pl 6584, 474 96 Nösund. Tel:0304-
20936

Doktorandtjänst

Håkan Karlsson, FK. Tel: 7119173, E-mail:
H.Karlsson@archaeology.gu.se
Höstvädersgatan 67, 7tr, 418 33 Göteborg. Tel:
534151

Doktorandtjänst

Susana Sjödin, FK. Tel: 7119173, E-mail:
S.Sjodin@archaeology.gu.se
Sjömansgatan 9B, 413 15 Göteborg. Tel:
128678

Timlärare

Agneta Gustafsson, FK. Tel: 7119173,
Kommendörsgatan 40 B, 414 64 Göteborg.
Tel: 247839

Timlärare

Ola W. Jensen, FK. Tel:7119173, Hvitfeldtskat
7 A, 411 20 Göteborg. Tel: 132266

Timlärare

Peter Matsson-Höglund, FK. Tel: 7119173
Såggatan 33 C, 414 72 Göteborg. Tel: 146972

Timlärare

Anders Strinnholm, FK. Tel: 7119173
Spaldingsgatan 13, 412 59 Göteborg. Tel:
166087

Timlärare

Roger Nyqvist, FK. Tel: 7119173
Östanvindsgatan 16A, nb, 451 61 Uddevalla.
Tel: 010-6788116

Timlärare

Leif Jonsson, FK. Tel: 7119173
Aschebergsgatan 32, 5tr, 411 33, Göteborg.
Tel: 163105

Adresser till institutionens docenter:

Docent

Jan-Erik Augustsson
Skaraborgs länsmuseum
P O Box 253
532 23 Skara

Docent

Hans Browall
Rörstrandsgatan 26
113 40 Stockholm

Docent

Carl Cullberg
Torsberg 14
451 00 Uddevalla